

Udskriftsdato: 27. december 2025

2023/1 BSF 82 (Gældende)

Forslag til folketingsbeslutning om en revision af Den Uafhængige Politiklagemyndighed

Ministerium: Folketinget

Forslag til folketingsbeslutning

om en revision af Den Uafhængige Politiklagemyndighed

Folketinget opfordrer regeringen til, at der i indeværende folketingsår sættes gang i en proces, hvor der skabes et enstrengt klagesystem til klager over politiet, hvor Den Uafhængige Politiklagemyndighed får mulighed for at undersøge alle typer af klager over politiet og få de samme beføjelser som politiet til at efterforske i alle typer af sager, og hvor der medvirker lægmænd ved afgørelserne, med henblik på at fremsætte et lovforslag i løbet af 2024.

Bemærkninger til forslaget

Om politiklager generelt

Den 1. januar 2012 trådte reglerne om den nye politiklageordning i kraft.

Her overtog Den Uafhængige Politiklagemyndighed statsadvokaternes opgaver efter retsplejelovens kapitel 93 b med at undersøge og træffe afgørelse i sager om politipersonalets adfærd i tjenesten (adfærdsklager).

Derudover har Den Uafhængige Politiklagemyndighed overtaget statsadvokaternes opgaver efter retsplejelovens kapitel 93 c med at efterforske strafbare forhold begået af politipersonale i tjenesten samt sager om personer, der er afgået ved døden eller er kommet alvorligt til skade som følge af politiets indgriben, mens den pågældende var i politiets varetægt. Det er dog stadig statsadvokaterne, som skal rejse tiltale, i tilfælde af at efterforskningen kommer frem til strafbare forhold.

Vil man derimod klage over politiets dispositioner, f.eks. afgørelser om påbud, stikprøvevisitation, alarmcentralens dispositioner, sagsbehandlingstider, afvisning af anmeldelser, beslutninger om at foretage eller undlade at bestemme efterforskningsskridt m.v., skal dette imidlertid ske til den lokale politikreds, hvorefter det er politiet selv, der behandler klagen.

Det følger af retsplejelovens § 118, at der er tale om en selvstændig myndighed, som ledes af Politiklagerådet og en direktør, og at Den Uafhængige Politiklagemyndighed udøver sine funktioner i fuld uafhængighed.

Den britiske pendant til DUP i London har ansat 519 medarbejdere til en politistyrke på 45.000 personer. Overført til danske forhold svarer det til, at der skulle være 125 ansatte i Den Uafhængige Politiklagemyndighed, men der er aktuelt kun 40 ansatte.

Evaluerings i 2017

I 2017 blev Den Uafhængige Politiklagemyndighed evalueret, jf. »I forståelsens tjeneste? En evaluering af Den Uafhængige Politiklagemyndighed«, Lars Holmberg, Det Juridiske Fakultet, København, 2017. Evalueringen konkluderede, at det var lykkedes med at øge opfattelsen af myndigheden som uafhængig, idet 58 pct. af klagerne nu opfattede den som uafhængig af politiet og Justitsministeriet, hvorimod 11 pct. i 2008 angav, at det tidligere Politiklagenævn var uafhængigt.

Samtidig syntes den nye ordning at have givet flere borgere mod på at klage over politiet. Således var der i gennemsnit 308 sager i årene 2002-2011, mens der i gennemsnit var 451 sager i årene fra 2012 til 2016. Selvom der var flere klager over politiet, var tilfredsheden med behandlingen af klagesagerne dog ikke øget.

Evalueringen konkluderede desuden, »at det nuværende system med en uafhængig politiklagemyndighed nok er den bedste ordning, der kan tænkes, hvis det overordnede fokus for klagesystemet fortsat skal være at afdække politipersonales mulige individuelle ansvar og kritisable eller strafbare handlinger«, jf. Evaluering af Den Uafhængige Politimyndighed, Justitsministeriet, den 5. april 2017.

Debat om politiklagesystemet

Den generelle tillid til politiet er høj som aldrig før. Det viste Justitsministeriets årlige undersøgelse af danskernes tryghed. Her havde 87 pct. af borgerne tillid til, at politiet vil hjælpe dem, hvis de har brug for det, jf. »Tilliden til politiet er høj som aldrig før«, Politi.dk, den 28. juni 2023.

En nylig analyse for Voxmeter viser dog modsat, at borgerne har mistet meget tillid til politikerne og til systemerne. Hver anden dansker har således ikke tillid til systemerne. Målingen siger dog ikke noget konkret om politiklagemyndigheden, men er nok snarere udtryk for en tendens, jf. »Måling: Næsten hver anden har mistet tillid til systemet«, Jyllands-Posten, den 10. september 2022.

SF mener, at det er vigtigt at fastholde og understøtte en høj grad af tillid til myndighederne. En af forudsætningerne for dette handler om, at borgerne kan klage over politiet. Et klagenævn skal derfor ikke kun virke uafhængigt. Et klagenævn skal også syne og opfattes uafhængigt.

Derfor er det et problem, når en række advokater i 2022 udtaler til DR, at de frarådede deres klienter at sende en klage over politiet af sted, fordi det ifølge advokaten alligevel ikke kunne betale sig henset til den lave afgørelsesprocent afgjort til borgernes fordel, jf. »Advokat fraråder at klage over politiet – chancen for medhold er alt for lille«, www.dr.dk, den 4. april 2022.

Samtidig har en dokumentar fra DR om en familie fra Vejle, der følte sig chikaneret af politiet, og nedlæggelsen af en civil specialenhed i Sydøstjyllands Politi, som mindst 20 borgere ifølge Politiken har oplevet grænseoverskridende adfærd fra, igen ført til fornyet debat om politiklagesystemet, jf. »En familie i ny dokumentar: Følte sig forfulgt og chikaneret af dansk politi«, www.dr.dk, den 8. oktober 2023, og »Politiet erkender fejl og nedlægger udskældt specialpatrulje«, Politiken, den 29. oktober 2023. Forslagsstilleren har ikke viden om, at Den Uafhængige Politiklagemyndighed ikke skulle have fungeret i de pågældende sager, men konstatere blot, at dokumentaren har skabt debat og risiko for mindre tillid til systemet.

Over for det står, at Politiforbundet er frustreret over klager, som opleves grundløse og belastende for den enkelte tjenestemand, og de begrænsede antal af sager, hvor en klager får medhold, opfattes som et bevis for, at klagerne er grundløse (»Leder: Urimelig retsstilling for politifolk«, Politiforbundet, den 2. november 2018), mens de få medhold set fra et borgersynspunkt kan opleves problematiske. I bladet Dansk Politi, februar 2021, står der således: »Advokater, politiforeninger og politifolk, som DANSK POLITI har talt med, oplever et system, der er berøringsangst, når politifolk bliver falsk anklaget for vold, racisme eller andre brud på straffeloven«. Samtidig er der dog også en bevægelse i politiet henimod, at organisationen bliver bedre til at tage klager som læringspunkter, jf. »Vi skal blive bedre til at tale om klager«, Dansk Politi, den 28. februar 2022.

Endelig må det også på positivsiden tilføjes, at en nylig anholdelse og sigtelse af seks medarbejdere fra Københavns Politi viser, at Den uafhængige Politiklagemyndighed virker og kan gribe ind, jf. »Anholdelse af seks medarbejdere i Københavns Politi«, politi.dk, den 31. oktober 2023. Det bemærkes, at sagen endnu ikke er afgjort.

Behovet for ændringer

Selv om oplevelsen af, at Den uafhængige Politiklagemyndighed er uafhængig, er øget frem mod 2017, er oplevelsen blandt klagerne af, at myndigheden er uafhængig, ikke prangende. Forslagsstilleren mener, at det hverken er godt, at advokater fraråder deres klienter at klage, fordi klienten angiveligt ikke får ret alligevel, eller at betjente oplever klagerne som grundløse.

Samtidig viser et nyt internationalt studie, at Den Uafhængige Politiklagemyndighed af internationale forskere er placeret i den nederste ende af uafhængighedsskalaen – rangeret som nummer 20 ud af de 27 undersøgte politiklagemyndigheder og lavere end lande som Finland, Sverige, Kroatien, Slovakiet og Grækenland, jf. »Danmarks politiklagemyndighed rangerer bag Grækenland og Kroatien i nyt studie om uafhængighed«, Videnskab.dk, den 7. november 2023. Bl.a. kritiseres det, at rådsformanden for Politiklagerådet efter indstilling fra landsretten udpeges af justitsministeren, der samtidig er ansvarlig for landets politistyrke – og at denne også kan forlænge alle medlemmers udnævnelse til Politiklagerådet. Forslagsstillerne mener, det dog bør tilføjes, at dette sker efter indstilling fra Advokatrådet, KL og Dansk Folkeoplysnings Samråd, jf. retsplejelovens § 118 c, ligesom direktøren for Politiklagemyndigheden udnævnes og afskediges af justitsministeren, men efter indstilling af Politiklagerådet, jf. retsplejelovens § 118 d.

I dag sker behandlingen af adfærdsklagerne, jf. retsplejelovens § 1019, i et forvaltningsretligt spor, hvilket som oftest er på et skriftligt grundlag med partshøring, m.v. Det betyder i praksis, at sagen behandles på baggrund af den tekst, som en klager har skrevet, men hvor klageren ikke afhøres. Polititje-

nestemændene afgiver skriftlige udtalelser til klagepunkter. Her afhøres nogle få, men afhøringernes tema er klagepunkterne, og der skal samtykke til indhentning af videoovervågning. Med andre ord er der ikke samme redskaber til rådighed som i en strafferetlig efterforskning.

Det virker utilstrækkeligt, at klagerne altid afgøres forvaltningsretligt, da nuancerne risikerer at gå tabt, ved at klageren og at politibetjenten ikke afhøres, og at der skal samtykke til at indhente videoovervågning.

En særlig variant af adfærdsklagerne er notitssagsbehandlingen. Klagen kan kun behandles i dette spor, hvis klager er indforstået hermed, og det betyder, at adfærdsklagesagen kan sluttes ved en samtale mellem en leder i politiet eller anklagemyndigheden og klageren. Da ordningen fremmer dialogen med politiet og kun kan ske, såfremt borgeren ønsker det, bør det overvejes, om ordningen skal bibeholdes i den nuværende form.

Straffesagerne efter retsplejelovens § 1020 efterforskes på baggrund af et mistankegrundlag med de værktøjer, der er til rådighed i retsplejeloven, f.eks. afhøring, anholdelse, ransagning, m.v. Det må antages at give et bedre resultat, så statsadvokaterne kan træffe beslutning på et solidt grundlag.

Dispositionssagerne (klage over anholdelse, visitation, ransagning, m.v.) håndteres i politikredsene. Det betyder, at man taber en del af det samlede billede af klagen, fordi klagerne behandles forskellige steder. Dertil kommer, at det kan virke uforståeligt og ikke uafhængigt i nogle borgeres øjne, at klager skal behandles flere forskellige steder, og at det i nogle tilfælde er politiet selv, der behandler klagerne – også selv om man kan argumentere for, at det kræver en vis politifaglig indsigt at behandle disse.

SF foreslår derfor, at der sættes gang i et arbejde, som skal munde ud i, at alle typer af klager – også dispositionsklager – behandles hos Den Uafhængige Politiklagemyndighed, og at denne får kompetence til at føre eventuelle straffesager, dvs. overtage arbejdet fra statsadvokaterne. Dette vil syne mere uafhængigt og virke mere logisk for borgerne end det nuværende system. I Norge har Spesialenheten således tiltalekompetence og møder i retten som anklagerne.

Der er samtidig brug for, at Den Uafhængige Politiklagemyndighed bemyndiges til at kunne foretage en undersøgelse i alle typer af sager med samme værktøjer som i en efterforskning af et strafbart forhold, så undersøgelsen kommer omkring alle klager og anmeldelselementer, og hvor Den uafhængige Politiklagemyndighed kan undersøge både adfærd, straf og dispositioner i en undersøgelse. Det vil naturligvis kræve flere ressourcer og involvering af politifaglige kompetencer, f.eks. med høring hos Rigspolitiet, når dispositionssagerne involveres, og direkte adgang for Den Uafhængige Politiklagemyndighed til alle politiets it-systemer.

Da spørgsmålet om Den Uafhængige Politiklagemyndighed i høj grad handler om tillid til en myndigheds uafhængighed, bør det ligeledes undersøges, om der skal medvirke lægmænd ved afgørelserne ligesom i domstolssystemet. Det ville f.eks. være oplagt, at Politiklagerådet kom ind over samtlige adfærdsklager og ikke kun nogle få sager, ligesom det blev suppleret med lægmænd, ngo'er og civile organisationer.

Desuden vil det på sigt være ønskeligt med bodycams og videooptagelse i lokaler, hvor anholdte afhøres, visiteres, afklædes og anbringes, ligesom erstatninger for uberettiget anholdelse, visitation, ransagning, m.v. bør hæves og udbetales af politikredsen. Disse elementer bør ligeledes undersøges, så der ligger et beslutningsgrundlag forud for et kommende politiforlig, hvor et politisk flertal kan prioritere disse elementer.

Desuden bør forskning på politiskolen i bl.a. politikultur og efterforskningsmetoder genindføres, så vi atter kan få viden i en dansk kontekst om, hvordan politiske tiltag virker, og hvordan vi udvikler den mest effektive efterforskning og kultur. Dette bør dog ligeledes være et spørgsmål, som et kommende politiforlig bør adressere.

Endelig bør beskikkelsesreglerne overvejes i forhold til Justitsministeriets rolle, ligesom det bør overvejes, om det er Justitsministeriet, der skal stå for rekrutteringen af jurister til DUP.

SF opfordrer til, at der nedsættes en arbejdsgruppe, som overvejer fordele og ulemper ved alle de angivne elementer med henblik på fremsættelse af et lovforslag i løbet af 2024.

Økonomi

Det vil forudsætte finansiering at styrke Den uafhængige Politiklagemyndighed, således at denne behandler alle klagesager over politiet og overtager Statsadvokatens rolle med at rejse tiltale. Økonomien kan findes ved at overføre det antal medarbejdere fra politikredsen, der går til behandling af dispositions-sager, til Den Uafhængige Politiklagemyndighed, f.eks. en eller to medarbejdere, og ca. fire el. lign fra Statsadvokaten.

Det er dog forslagsstillernes holdning, at Den Uafhængige Politiklagemyndighed herudover bør tilføres flere ressourcer og styrkes, da lang sagsbehandlingstid er en belastning for både betjente og borgere. Dette bør dog løses i et kommende politiforlig og indgår derfor ikke i dette forslag.

Skriftlig fremsættelse

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om en revision af Den Uafhængige Politiklagemyndighed.

(Beslutningsforslag nr. B 82)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.